

ressò mont-roigenc

COSES D'ABANS (4)

Martí Rom
www.martirom.cat

01-04-2025

D'altres bocins de Mont-roig.

Un lladregot mont-roigenc al Molà (1851)

El “Diario de Barcelona”, del 6 de desembre de 1851, reproduïa la notícia: “De Falcet escriben al “Sol” con fecha del 2 del actual, que el infatigable subcabo de mozos de la escuadra D. Juan Homs, que tantos servicios tiene prestados, impidió que en la noche anterior fuese robada la casa llamada Masvell, término de Molá, pues que recorriendo el término para proteger la feria de dicha villa lograron dar alcance a cinco ladrones armados en el momento en que penetraban en la citada casa, y tenían ya echado boca abajo al criado de la misma. Al grito de alto por la Reina se les intimó la rendición; pero no quisieron deponer las armas al ver que los mozos eran pocos, y se trabó un encarnizado combate dentro de la casa, quedando muertos tres de los ladrones, escapándose los otros dos; se les recogieron tres carabinas y 20 cartuchos, y por los

papeles que se les encontraron resultaron ser uno de Monroig, otro de Riu de Cañas y el otro no pudo indagarse aun de donde era vecino. La familia de aquella casa, añade, lloraban de contento al ver a los asesinos tendidos a sus pies y abrazaban a los mozos como a hermanos”.

Josep Agulló i Miquel Savall. Còmplices d'un assassinat (1852)

El “Diario de Barcelona”, del 24 de desembre de 1852, publicava: “La escuadra de Riudoms capturó en la noche del 5 y en la Villa de Monroig a José Agulló y Miguel Saball¹ (a) Potabach, naturales y vecinos de la misma, por creerles cómplices en cierto robo y asesinato, y tenerlos reclamados el Sr. juez del partido de Reus, a disposición del cual fueron puestos”.

Context posterior a la Segona Guerra Carlina (1850...)

La Segona Guerra Carlina s'havia desenvolupat, principalment a Catalunya, entre setembre de 1846 i maig de 1849. Els finals de les guerres mai són fàcils. Queden escampats pel territori membres dels perdedors que es busquen la vida. Comencem a trobar informacions, en la premsa històrica, de mont-roigencs que són posats a

---

¹ Deu ser “Savall”.

disposició de jutjats. Moltes deuen ser per la participació en la anterior guerra. D'altres, fruit de fets delictius de persones que no podien tornar a casa seva i vivien del pillatge.

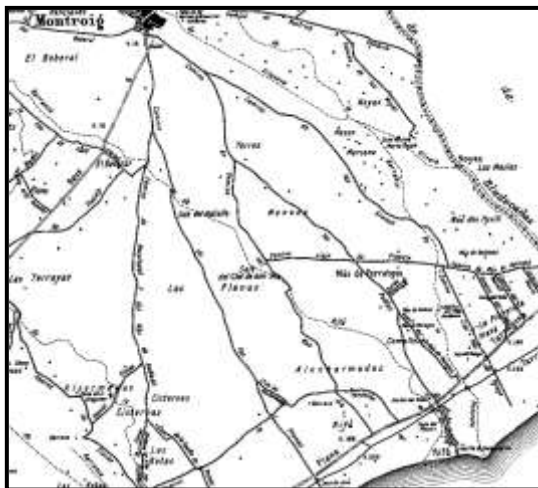
En el llibre “Mont-roig. En el segle XIX: un temps convuls” de Martí Rom (Arola Editors, 2022), pàg. 251 a 258, s’hi troben una munió de casos.

Producció agrícola de Mont-roig (1853, 1857 i 1860)

Ara tenim les informacions publicades en el text “Notes per a la història agrària de Reus en el segle XIX” de Pere Anguera (“Quaderns d’història tarraconense”, 1982, núm. 3, pàg. 125). Les grans xifres de la producció agrària són les mateixes que s’esmentaven en el llibre “Descripción geográfica, histórica-estadística e itineraria, que acompaña al mapa geográfico de la provincia de Tarragona” (1846) de José Ruiz y Ruiz i José Cliviller: 25.000 quintars de garrofes, 700 quintars d’arròs, 18.000 càrregues de vi i 20.000 quartanes d’oli”.

Pere Anguera analitza el conjunt de poblacions del voltant de Reus i conclou que l’economia pagesa es basava, de la mateixa manera que ho era el segle anterior (XIX), en la vinya i els seus productes. I tan sols d’una manera secundària en l’oli. Afegeix: “Una única excepció fóra Mont-roig que a més de ser el primer productor de vi tindria un notable comerç de garrofes...”.

Per valorar la importància dels productes de la terra fa una relació, per cada poble, dels seus habitants i les contribucions territorials i industrials. En el 1853, Mont-roig tenia 2.680 habitants i pagava 70.410 i 11.114 rals de contribució, respectivament, territorial i industrial.

Excepte Reus, les principals poblacions en contribució eren: La Selva (4.410 habitants, 135.470 de territorial i 14.534 d’industrial), Cambrils (2.490, 99.080 i 14.110) i Riudoms (3.490, 124.720 i 10.356).

També esmenta els productes de la terra. Mont-roig produïa el 1853: 785 fanèques² de blat, 780 d’ordi, 60 de sègol i 35 de moresc. El 1860: 790 de blat, 710 d’ordi, 68 de sègol i 35 de moresc. És una producció més o menys estable.

Tan sols Mont-roig, Vinyols, Les Borges i Riudecols produeixen els cereals per a l’autoconsum del mateix poble, no els hi cal comprar-ne fora. Per exemple, La Selva solament en produeix 2.400 i n’ha de comprar 10.000. Cambrils 225 i en compra 9.457 i Riudoms 200 i en compra 12.000.

Còlera (1854)

² La faneca és una mesura de capacitat per a grans. Equival a un dipòsit que conté 42,50 litres.

En el “Diario de Barcelona”, del 21 de setembre de 1854, s’informa d’una notícia datada a Reus el 19 de setembre:

“Las disposiciones a nuestro ver desacertadas que a la aparición del cólera en esta provincia dictó D. Cirilo Franquet, entonces Gobernador civil, ha dado lugar a esa lamentable incomunicación que continúan observando en Riudoms, las Borjas, Botarell. Montroig, Alforja y otros pueblos, en perjuicio del comercio... Esas barreras que solo han servido para aterrorizar el país, aumentar los peligros, y ofrecer ejemplos de inhumanidad, como el que se vio en Montroig con nuestro vecino Sr. Dalmau³, debido a la ciega preocupación del cura-párroco⁴ y Sres. Alcaldes de aquel pueblo⁵...”.

Fa temps que havia obtingut aquesta informació i no em podia imaginar quin tipus de mesures es varen prendre. “Esa lamentable incomunicación”, deia. Hi devia haver controls a les entrades dels pobles. Vist des d’ara, que hem passat aquella maleïda covid del 2020, 2021 i 2022, puc entendre aquella situació.

Pere Savall Barenys. Un mont-rogenic en un robatori a Barcelona (1855)

El “Diario de Barcelona”, del 31 de desembre de 1855, explicava que un jutge de Barcelona ordenava la recerca d’informació sobre tres homes que varen ser morts en un intent de robatori a Gràcia el 28 d’octubre. Un d’ells és “Pedro Savall Barenys, soltero, labrador, vecino de Montroig”.

Aquest Pere Savall Barenys era germà de Jaume Savall Barenys, que veurem en el següent capítol “Cosos d’abans (5)”⁶, que surt en l’afer de l’estanc del poble (1883).

Una dida mont-rogenca s’anuncia a la premsa (1856)

En el “Diario Mercantil de avisos y noticias”, de Tarragona, del 18 de juliol de 1856, he trobat un anunci ben curiós: “Una ama de cria de Montroig, cuya leche es de tres meses, desea encontrar casa en donde criar. Dará razón de ella el maestro Prunera”.

Abans era prou freqüent que existissin les “mare de llet” o dides. Per exemple, el meu avi Francesc Rom Serra, nascut el 1903, el va criar una dida que era de la Torre de Fontaubella.

Carles Ponz Ripoll. Mestre a Mont-roig (1856)

He trobat una referència⁷ sobre un llibre escrit per un mestre que, aleshores, es trobava a Mont-roig. És “Historia sagrada y principios de moral al alcance de los niños de las

---

³ En el Cens electoral de 1894 hi consta Josep Dalmau Escoda de 43 anys, que viu a La Coma núm. 12 i és pagès. Aquest doncs, va néixer el 1851. La notícia és del 1854. Aquell tenia, tan sols, 3 anys. Potser es refereix al seu pare.

⁴ El rector era Mn. Francesc Montserrat, fill de Gratallops. “**Ressò mont-rogenic**” núm. 54, pàg. 28.

⁵ El 1850 l’alcalde era Josep Jordi Munté.

⁶ “**Ressò mont-rogenic**” (01-07-2025).

⁷ “El bibliógrafo español y extranjero. Periódico quincenal” (núm. 15, 1858).

escuelas de instrucción primaria” de Carlos Ponz. Afegeix que era “profesor... y director de la escuela de Montroig”. Es va publicar a Tarragona el 1856.

Qui era Carles Ponz? Sabem que abans del 1856 estava a Mont-roig. A continuació, seria director d’una de les tres escoles públiques de Tarragona. El 15 de setembre de 1859 el trobem gerent a l’Escola Normal⁸ de Tarragona. Era a la seva reobertura; s’havia tancat uns deu anys abans. Inicialment, estaria a l’antic convent de Sant Francesc, però com que també hi havia el “Instituto de Enseñanza Media” aviat es van traslladar a l’antic Ajuntament (Casa de la Vila o de la Ciutat) del carrer Major. Hi seria fins al 1879⁹.

Per aquestes informacions sabem el seu nom complet: Carlos Ponz Ripoll. S’hi diu també que fou professor de teoria i pràctica de la lectura i escriptura; també encarregat, provisionalment, de les classes de Geografia i Història. Hi estaria del 1859 al 1878.

“Maestro por oposición de una de las escuelas públicas de la ciudad, autor de varios libros escritos para la primera enseñanza (que entonces escaseaban...), presidente de la Academia de profesores de Instrucción primaria de la provincia, y número uno en varias oposiciones; el cual se encargó accidentalmente de la Regencia (*de l’Escola Normal*), utilizándose su escuela para que sirviera de práctica-normal, y, aparte de las enseñanzas propias de este destino, explicó la Geografía y ambas Historias hasta que se completase el profesorado, confirmándose en propiedad a dicho señor en el cargo de Regente el 5 de noviembre de 1859, siendo una de las buenas adquisiciones para el éxito del establecimiento...”.

El 1865 es dóna d’alta com a membre de la “Real Sociedad Arqueológica Tarraconense”. Arribaria a ser secretari.

El 1866 publica el llibre “Programa de la teoría de la escritura para que pueda servir de texto en las escuelas normales”¹⁰.

La “Gaceta de Madrid”, de l’1 de maig de 1870, el lloa com una persona que ha fet un gran donatiu “de obras con destino a las Bibliotecas populares”.

El gener de 1870 publicarà i dirigirà el setmanari “La paz”. Fou el primer periòdic pedagògic de Tarragona. Va durar fins al 1877.

El 1873 publica el llibre “Cuaderno ortológico gráfico”.

A “La Opinión”, del 28 de febrer de 1877, consta en el tribunal de la província de Tarragona per assignar mestres a les vacants.

El 1882 publica el llibre “Programa de Teoría de la Escritura”.

---

⁸ On s’estudiava Magisteri.

⁹ “La Escuela Normal de maestros de Tarragona (apuntes para una monografía histórica) d’Alejandro de Tudela (“La Escuela Moderna. Revista pedagógica hispano-americana”, juny de 1897, pàg. 442).

¹⁰ El podeu trobar a:

https://books.google.es/books/about/Programa_de_la_teor%C3%ADa_de_la_escritura_p.html?hl=es&id=7PIQAAAAcAAJ&redir_esc=y

Carles Ponz Ripoll estava en la línia de la modernització de l'ensenyament. Segueix el lema "a la lectura per l'escriptura", que es difondria a finals del segle XIX. S'establiria un nou ordre d'aprenentatge: llenguatge oral, escriptura i lectura. Adquirir un cert lèxic i l'ús de la paraula oral, escriure-ho i, després, llegir el que s'ha escrit. Era important, tan aviat com fos possible, "dibuixar" les lletres, doncs, a l'evolució humana, s'arribava a les lletres a partit dels dibuixos. A moltes escoles d'aleshores primer s'ensenyava a llegir i, tan sols quan se'n sabia prou, s'iniciava l'escriptura.

Robatori (a mitges) a casa de Miquel Salvador (1856)

Ara tenim un robatori on l'amo de la casa, un vell de 74 anys, es defensa aferrissadament.

El "Diario de Barcelona", del 27 de desembre de 1856, escrivia: "Nos dicen de Montroig que, en la noche del 22, lunes, fue asaltada y robada la casa de Miguel Salvador¹¹. Los ladrones, fracturando la puerta trasera de la casa. penetraron en ella sorprendiendo a los tres únicos individuos que componen aquella familia, dos hijas y su padre. A pesar de la sorpresa y ser este de anciana edad, rayando a los 74 años, repuesto del primer momento, se sacudió con una fuerza y valor casi milagroso los bandidos, trabando con ellos una lucha horrible cuerpo a cuerpo, hasta que al haberse escapado la niña menor mientras tanto y de ello advertidos los ladrones que corrieron en su busca, consiguió salir con vida de tan temeraria contienda poniendo su cuerpo a salvo colgado de una prensa de aceite. Consiguieron los ladrones atrapar a la niña antes de salir a la calle, había la otra niña mayor mientras esto dado gritos de auxilio, del que temiéndose aquellos escaparon por donde habían entrado, no sin llevarse lo que de ropa y demás hallaron de pronto y las gallinas del corral".

Cens habitants (1857)

Segons dades del "Fondo documental del Instituto Nacional de Estadística" a l'any 1857 la població total de Mont-roig era de 2.423 habitants.

Homes: 1.206

Dones: 1.217

Solters homes / dones: 662 / 603

Casats homes / dones: 493 / 481

Vidus homes / dones: 53 / 133

Menors d'un any: 30 / 40

De 1 a 7: 187 / 191

De 8 a 15: 216 / 188

---

¹¹ En el Cens electoral de 1894 hi consta Miquel Salvadó Fontcuberta de 52 anys, que viu a La Coma núm. 83 i és propietari. Aquest doncs, va néixer el 1842. La notícia és del 1856. Aquell tenia tan sols 14 anys. Potser es refereix al seu pare. En qualsevol cas, vull remarcar que era propietari i que el segon cognom era Fontcuberta. És possible que fos d'aquesta rellevant família mont-roigenca. Tenien prou patrimoni. Sobre els Fontcuberta podeu anar al text "Mas del Tita" del llibre "Mont-roig. D'altres esberles d'un mosaic esbocinat" (Arola Editors, 2023), pàg. 51 i, més concretament, de les pàgines 54 a la 57.

De 16 a 20: 107 / 97
De 21 a 25: 91 / 101
De 26 a 32: 83 / 92
De 33 a 40: 197 / 181
De 41 a 50: 126 / 144
De 51 a 60: 88 / 101
De 61 a 70: 53 / 57
De 71 a 80: 17 / 18
De 81 a 85: 3 / 2
De 86 a 90: 0 / 2

Estanislau Pujol Porxes. Carter de Tarragona (1857)

Aquest mont-rogenic va néixer el 1857. Sabem que fou carter a Tarragona. El 1885, junt amb d'altres companys, va denunciar el director general de comunicacions, per diverses infraccions del Reglament de carters del 1861.

El seu fill Estanislau Pujol Manescal seria metge.

Josep Fontjibell, dit “Tabola” i Maria Rosa Oliva coneguda com “la Beata” (1858)

El “Diario de Barcelona”, del 18 de novembre de 1858, publicava: “En la mañana de ayer se vio en consejo de guerra la causa formada a los acusados Ramon Sedó (a) Patuf (*mont-rogenic*), José Gombau (a) Ruso y Miguel Arnal (*també mont-rogenic i cunyat del “Patuf”*), ya ejecutados por el crimen perpetrado en el manso de San Ramon¹², y además José Fontjibell (a) Tabola, y José Blanch (a) Barceloní, por robo efectuado a Maria Rosa Oliva (a) la Beata, natural de Montroig. Pide el fiscal para los dos últimos la pena de veinte años de presidio”. Aquest Josep Fontjivell, dit “Tabola”, que ara estava encausat pel robatori a Maria Rosa Oliva dita la Beata, de Mont-roig, se li demanava uns deu mesos. Després, seria jutjat a Tarragona per un altre robatori. Al “Diario de Barcelona”, del 9 d'agost de 1859: “Hoy debía reunirse en dicha ciudad el Consejo de guerra ordinario para ver y fallar el proceso instruido contra José Fontjibell y Esteban Carnicer, acusados del robo verificado en la iglesia de Montroig, en la noche del 23 al 24, de marzo de 1857”.

Robatori a un viatjant (1858)

El “Diario de Barcelona”, del 3 de desembre de 1858, deia: “En uno de estos últimos días se efectuó un robo a las inmediaciones de Montroig. Supónese que una persona se dirigía desde Tivisa a esta capital (*Tarragona*), a la que dos hombres pistola en mano, le asaltaron a la salida del primer pueblo pidiéndole el dinero; el cual les fue dado... mereciendo por ello la amenaza de llegar a mayores a su vuelta si daba parte del hecho...”.

---

¹² S'està referint a l'assalt i homicidi d'aquest mas del terme de Constantí. Vegeu el text “El crim de Constantí de 1857” del llibre “Mont-roig. D'altres esberles d'un mosaic esbocinat” (Arola Editors, 2023), pàg. 503.